

O SĂRBĂTORIRE DE „TRANZIȚIE“

Programul sărbătoririi celor 200 de ani de existență a Teatrului maghiar și a Operei maghiare din Cluj a cuprins și un colocviu al criticilor și comentatorilor de teatru, la care și-au spus cuvântul atât cei de la revista "Teatrul azi" (Dumitru Solomon, Alice Georgescu, Victor Parhon) și nu numai (Margareta Bărbuță), de la revista budapesteană "Színház" (Nánay István, redactor șef adjunct al publicației), de la ziarele și revistele maghiare din Cluj. N-a existat un "deplin consens" dar nici n-am remarcat divergențe de opinii supărătoare. Dimpotrivă, au fost apreciate exigența comentariului critic la adresa fenomenului teatral de limbă maghiară din România, obiectivitatea judecăților de valoare, judiciozitatea situării în context național și european. "Moderator" al discuțiilor, regizorul Tompa Gábor n-a fost scutit de otrăvite săgeți locale, excelând prin a nu fi la obiect și a fi în general în afara chestiunii. Dar cine e scutit de ele, în teatru?

Mai importantă mi s-a părut, și de această dată, o anumită solidaritate de breaslă ce nu ține cont de

vanități mărunte și nici de orgolii naționaliste, atunci când are a face front comun în jurul valorii. Nu întâmplător, deci, numele celui care a fost Harag György a revenit deseori în discuție, amintirea lui fiind încă vie în inimile tuturor celor care l-au cunoscut. Ca și amintirea spectacolelor sale, devenite puncte de referință nu numai pentru istoria teatrului maghiar din România, ci și pentru istoria teatrului românesc în general, pentru cotele sale valorice europene.

P.S. Sărbătorirea Instituțiilor teatrale maghiare din Cluj a fost onorată, pe parcursul ei, de numeroși critici teatrali, între care s-au aflat, de exemplu, Valentin Silvestru, Marian Popescu, Ludmila Patlanjoglu, Sebastian Vlad Popa ș.a. Dezinformările apărute în presa centrală (inclusiv în cotidianul "Adevărul"), potrivit cărora ar fi trebuit să înțelegem că n-a călcat picior de critic la sărbătorirea de la Cluj, n-au putut decât să-i surprindă și să-i mîhnească pe organizatori. Mai "tăbăclîi", pe noi nu ne mai surprind demult. Ba chiar ne îngăduim să surîdem, atunci cînd primarul Gheorghe Funar îi prinde pe unguri cu ocaua mică, sărbătorirea de la Cluj fiind, desigur, tot o diversiune politică, atîta vreme cît teatrul maghiar de aici n-ar fi împlinit 200 de ani, ci numai vreo 199!

VICTOR PARHON

BRONZURI DIN TEATRUL ROMÂNESC: ÎNȘIR-TE MĂRGĂRITE!

L-am cunoscut prin 1946, cînd mai era, încă, ultimul președinte al Societății Scriitorilor Români!

Cabinetul său prezidențial, ca să zic așa, se afla într-o îndeajuns de modestă încăpere, de pe strada Luterană, cam peste drum de Catedrala Sf. Iosif. Îl rugasem să-mi dăruiască un interviu, pentru Radiodifuziune.

De o versatilitate nebănuită, autorul atîtor piese, în frunte cu faimoasa ÎNȘIR-TE MĂRGĂRITE, m-a rezolvat la telefon la un mod americanesc:

- Domnule, vino cu întrebările, și-o facem! Te-astept miine la 12!

De ce să zic că n-avusesem emoții și trac? Mi-am așternut întrebările pe hîrtie, le-am recitat, le-am rupt, am întocmit altele, alte ezitări, iarăși incertitudini...

În acea vreme, la Radio nu se imprima încă pe bandă magnetică: din microfon săreai în emisie, direct în urechea ascultătorilor. Și apoi, Victor Eftimiu avea un bronz autentic, un bust în fața locuinței sale, care răspundea în grădina Cișmigiului, pe cînd eu abia dădeam, cu chiul cu vai, cu nasul prin gazetăria dinamitară a vremilor post-belice...

În sfîrșit, luîndu-mi inima-n dinți, m-am înfățișat în vizuina Monstrului Sacru. N-avea nici secretare, nici vreun protocol prestabilit.

Am bătut pur și simplu în ușă, din spatele căreia se auzea, parcă, o cîntare bisericească. Am mai bătut încă o dată și mi s-a înfățișat următoarea scenă: la birou, Victor Eftimiu, cu profilul său de efie, iar în fața sa, halucinant... Lev Nicolaevici Tolstoi!

...S-a dovedit însă a fi scriitorul Gala Galaction, cu barbă amplă și albă, în veșminte negre, cu ochișori vii, dacă nu cumva vicleni. Cizmă.

Victor Eftimiu îi cînta un tropar bisericesc, pe care-l auzise la Sofia, unde recent fusese oaspetele pravoslavniciei ortodoxii de peste Dunăre.

- Părintele Gala, așa cîntau ei acolo, în slavonește, am rămas cu gura căscată. O nebulie. M-au burdușit cu țigări cu tutun macedonian. Ia și matale un pachet... Stai jos, puștiule, că acuș vii la rînd...

Jovial, neastîmpărat, stăpînit de o neînfrînată tinerețe, robust, năzdrăvan, fermecător, iute la vorbă și gestică, Dramaturgul mi-a tăiat răsufarea...

Gala Galaction, tacticos, măsurat la vorbă, cuvințos, și-a

luat rămas bun, în vreme ce, pe neașteptate, o doamnă îi luă locul. Era văduva unui recent decedat scriitor. Maestrul Eftimiu, cu o dezinvoltură de mare prestidigitator, i-a strecurat la iuțeală o grămadă de condoleanțe și niște bani, fără chitanță, cu ploconiri irezistibile. Nu părea farsor, avea însă talent la de toate, se vede treaba. Apoi, m-a cercetat în viteză, parcurgînd întrebările, acceptîndu-le, cu înclinări din cap:

-Bravos, puștiule, te descurci, cum eram și eu în junețe, dar...

Dar a sunat telefonul. La capătul firului era doamna Agepsina Macri-Eftimiu.

-Puică, mamă dragă, gungurea fermecător Maestrul - o s-o luam și pe Cocoșei! Dacă nu vrea lei... Vila nu trebuie scăpată. O vilioară la Mangalia ?? E de colea ?? Nici nu mă gîndesc. O să-i dăm, la urmă, cît cere !...

La capătul întrevederii, Victor Eftimiu mi-a citat din memorie, o mărturisire a lui Arghezi:

-Talentul meu te farmecă, dar talentul meu e o tortură... De la mintea mea la condeiul meu - e un drum de piedici și de prăpăstii. Mă tîrăsc ca lov, cînd pe coate și pe coaste, mă duc cînd pe brînci, cînd în cîrji. Suișul e greu, și-l sui cu povara mea încet-încet..."

-Mie, chicoti Eftimiu, vorbele nu-mi vin anevoie în condei. La Paris, într-o dimineață cu ploaie, la o cafenea, am scris dintr-un foc, ÎNȘIR-TE MĂRGĂRITE. Să mă crezi că și azi scriu lesne. O fi o treabă de temperament, de structură, de nervi? Pe tine cine te-a învățat să smîngălești? Unii se canonesc, alții zboară ca fluturii, ca libelulele... Este ??

...Am ieșit din cabina cu microfon, de la Radiodifuziune: eu- transpirat, Maestrul invincibil! A mototolit plicul cu onorariul, virîndu-l în buzunar cu neglijență. M-a poftit apoi, în casa sa plină, pe pereți, cu Magdalene Rădulescu și destule ciopliri de Han și Paciurea...

Am călcat acolo persiene moi și lînoase, și i-am sărutat mina, cu o adîncă smerenie, Doamnei Agepsina, actriță de mare răsunset, al cărei chip era înfățișat, pe mulți pereți, în rame somptuoase și aurite...

Petrecusem, pe nemeritate, o zi deosebită, cu destule bătăi de inimă, neasemănătoare.

IGOR GRINEVICI